

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

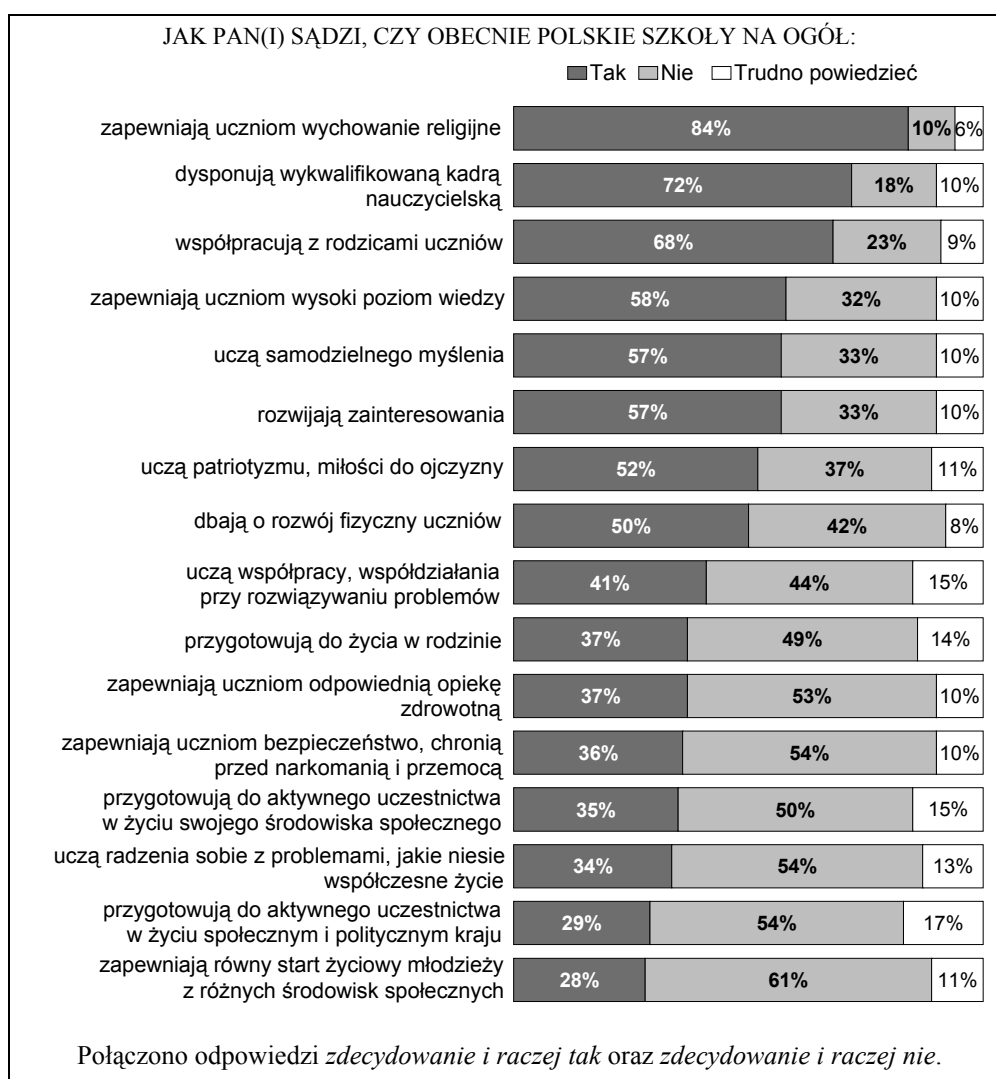
BS/87/2001

CZY POLSKIE SZKOŁY WYWIĄZUJĄ SIĘ ZE SWOICH ZADAŃ? SZKOLNICTWO I REFORMA EDUKACJI PO CZTERECH SEMESTRACH DOŚWIADCZEŃ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2001

- Polskie szkolnictwo oceniane jest znacznie gorzej niż trzy lata temu. Od kwietnia '98 zmalał (o 15 punktów) odsetek ocen pozytywnych, wzrósł natomiast (o 11 punktów) - negatywnych. Obecnie ponad dwie piąte ankietowanych (43%) uważa, że polski system szkolnictwa jest dobry, i tyle samo (42%) ocenia go negatywnie.
- Krytyczny stosunek mają badani do zmian, jakie zaszły w systemie edukacji od czasu wprowadzenia reformy do szkół. Największa ich grupa (38%) jest zdania, iż obecnie szkolnictwo funkcjonuje gorzej niż przed reformą, a jedna czwarta (25%) uważa, że nic się w tej dziedzinie nie zmieniło.
- Obraz szkolnictwa i reformy okazuje się lepszy w świetle szczegółowych ocen dotyczących szesnastu wybranych dziedzin funkcjonowania szkół.

Koniec roku szkolnego sprzyja refleksji nad kondycją polskiego szkolnictwa - czerwcowy sondaż poświęciliśmy m.in. temu problemowi¹.

OGÓLNE OCENY SYSTEMU SZKOLNICTWA I ZMIAN ZWIĄZANYCH Z REFORMĄ

Obecnie polskie szkolnictwo oceniane jest krytycznie, znacznie gorzej niż trzy lata temu, kiedy to - jeszcze przed wprowadzeniem w życie reformy oświaty - zapytaliśmy respondentów, co sądzą o naszym systemie edukacji². Odnotowaliśmy wtedy przewagę opinii pozytywnych. W porównaniu z sondażem z kwietnia '98 obecnie zmalał (o 15 punktów) odsetek ocen pozytywnych, wzrósł natomiast (o 11 punktów) - negatywnych. Po czterech semestrach doświadczeń związanych z reformą opinie w tej sprawie są podzielone - ponad dwie piąte ankietowanych (43%) uważa, że polski system szkolnictwa jest dobry, i tyle samo (42%) ocenia go negatywnie. Opinie te częściej wyrażane są w sposób umiarkowany niż zdecydowany. Ponad jedna siódma badanych nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie.

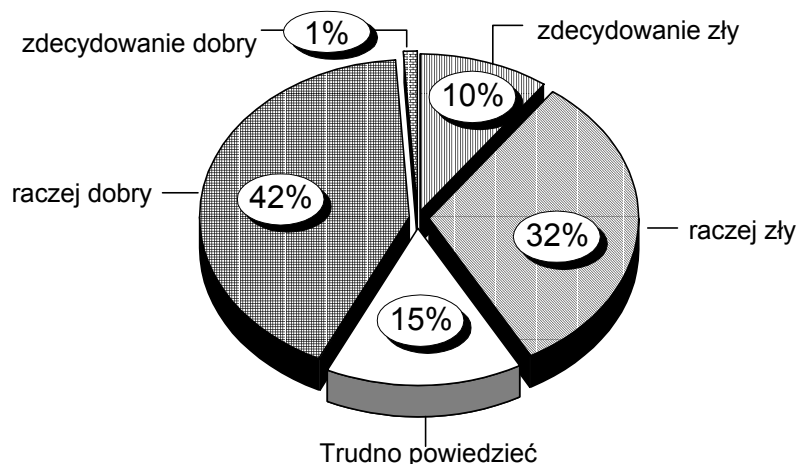
Tabela 1

Czy polski system szkolnictwa ocenia Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, jako:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	IV 1998		VI 2001	
	w procentach			
- zdecydowanie dobry	4	58	1	43
- raczej dobry	54		42	
- raczej zły	26	31	32	42
- zdecydowanie zły	5		10	
Trudno powiedzieć	11	11	15	15

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (133) przeprowadzono w dniach 1-4 czerwca 2001 roku na 1052-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Ocena polskiego szkolnictwa, społeczne poparcie dla reformy”, maj '98 (oprac. B. Wciórka).

RYS. 1. CZY POLSKI SYSTEM SZKOLNICTWA OCENIA PAN(I), OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, JAKO:

Szkolnictwo jest różnie oceniane przez przedstawicieli poszczególnych grup społeczno-demograficznych (p. tabele aneksowe). Decydujące znaczenie ma tutaj poziom wykształcenia. Wśród osób z wykształceniem podstawowym odnotowujemy przewagę ocen pozytywnych (przy znacznym odsetku tych, którzy nie mają wyrobionej opinii w tej sprawie). Natomiast im wyższe wykształcenie, tym większy krytycyzm - w środowisku osób najlepiej wykształconych znacznie przeważają oceny negatywne. Krytyczny stosunek do naszego systemu edukacji mają jednak nie tylko przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, pracownicy umysłowi niższego szczebla czy pracujący na własny rachunek poza rolnictwem, ale także rolnicy.

Opinie na ten temat wiążą się również z wiekiem - im młodsi badani, tym częściej pozytywnie oceniają obecny system szkolnictwa, natomiast im są starsi, tym częściej nie potrafią sprecyzować swojego stanowiska w tej sprawie.

Postrzeganie szkolnictwa zależy również od cech światopoglądowych respondentów - najlepiej oceniają je osoby o prawicowych poglądach politycznych, systematycznie uczestniczące w praktykach religijnych, najgorzej zaś - ludzie w ogóle niepraktykujący, o przekonaniach lewicowych.

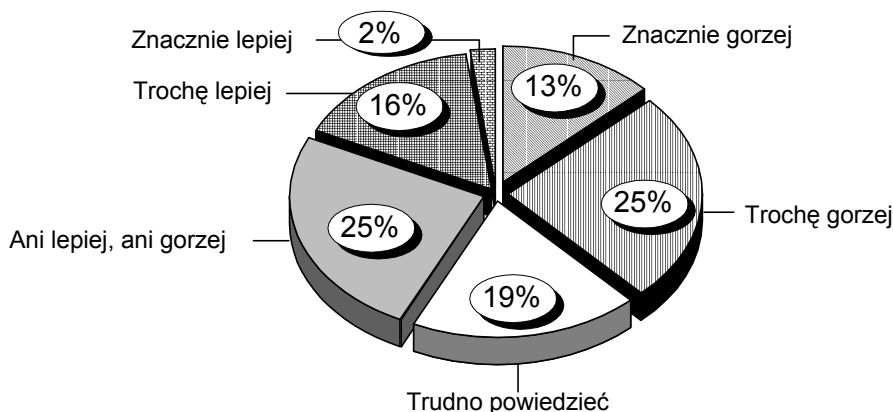
Poziom poinformowania o sprawach edukacji prawie nie różnicuje merytorycznych opinii na ten temat. Niemal tak samo oceniają szkolnictwo badani, którzy na co dzień stykają się z problemami edukacji (w ich rodzinie, gospodarstwie domowym są uczniowie), jak i niemający tego typu doświadczeń i w związku z tym gorzej poinformowani.

Krytycznie oceniane są również zmiany, jakie zaszły w szkolnictwie od czasu wprowadzenia reformy do szkół. Największa grupa badanych (38%) uważa, że obecnie szkolnictwo funkcjonuje gorzej niż przed reformą, a co czwarty (25%) ma poczucie, że nic się w tej dziedzinie nie zmieniło (*ani lepiej, ani gorzej*). Tylko niespełna jedna piąta ankietowanych (18%) dostrzega poprawę. Co piąty respondent (19%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat. Obecnie odnotowujemy więc ponaddwukrotną przewagę ocen negatywnych (*trochę i znacznie gorzej*) nad pozytywnymi (*trochę i znacznie lepiej*). Z porównań wynika, że opinie na ten temat niewiele zmieniły się od czerwca 2000 roku, choć w międzyczasie widoczne były ich wahania.

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie szkolnictwo funkcjonuje lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?	Wskazania respondentów według terminów badań							
	VI 2000		X 2000		I 2001		VI 2001	
	w procentach							
Znacznie lepiej	1	16	1	12	2	14	2	18
Trochę lepiej	15		11		12		16	
Ani lepiej, ani gorzej	23	23	27	27	26	26	25	25
Trochę gorzej	22	35	20	38	24	37	25	38
Znacznie gorzej	13		18		13		13	
Trudno powiedzieć	26	26	23	23	23	23	19	19

RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM, OBECNIE SZKOLNICTWO FUNKCJONUJE LEPIEJ CZY TEŻ GORZEJ NIŻ PRZED WPROWADZENIEM REFORMY?

We wszystkich grupach społeczno-demograficznych częstsze są opinie wskazujące na pogorszenie się funkcjonowania szkolnictwa niż na poprawę, z tym że w każdej z tych grup znaczna część badanych jest zdania, że w zasadzie nic się w tej dziedzinie nie zmieniło. Krytycyzm jest wyraźnie związany z poziomem wykształcenia - im wyższe, tym częstsze oceny negatywne (im niższe, tym częstsze trudności ze sformułowaniem opinii w tej sprawie - ma je np. co trzeci badany z wykształceniem podstawowym). Dezaprobatę zdecydowanie najczęściej wyrażają osoby z wyższym wykształceniem, co w przełożeniu na grupy społeczno-zawodowe oznacza przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracowników umysłowych niższego szczebla. Okazuje się jednak, że równie krytyczni w tej sprawie są rolnicy.

Opinie na temat reformy edukacji silnie wiążą się także z poglądami politycznymi - negatywną ocenę zmian w szkolnictwie najczęściej odnotowujemy u osób o lewicowej orientacji, pozytywną natomiast - u badanych, którzy mają prawicowe poglądy.

Poziom poinformowania o sprawach edukacji nie różnicuje merytorycznych opinii na ten temat, choć osoby, które nie mają na co dzień styczności z problemami szkolnictwa, znacznie częściej niż inne nie potrafią ocenić zmian spowodowanych reformą.

Opisane ogólne oceny świadczą o tym, że w ostatnich latach w społeczeństwie nasila się negatywna opinia o szkolnictwie, utrzymuje się także znaczny krytycyzm w stosunku do reformy edukacji. Okazuje się jednak, że szkolnictwo i reforma lepiej wypadają w świetle szczegółowych ocen dotyczących wybranych dziedzin funkcjonowania szkół.

OCENA WYBRANYCH DZIEDZIN SZKOLNICTWA

Analiza szczegółowych opinii dotyczących szesnastu wybranych dziedzin funkcjonowania szkół ukazuje znacznie bardziej złożony obraz polskiej edukacji. Pod pewnymi względami wizerunek ten jest wyraźnie pozytywny - w ośmiu dziedzinach odnotowujemy bowiem przewagę opinii przychylnych nad krytycznymi. W odniesieniu do jednej kwestii zdania są podzielone, natomiast w ocenie siedmiu spraw dominują opinie negatywne.

Tabela 3

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	IV 1998			VI 2001		
	w procentach					
- zapewniają uczniom wychowanie religijne	89	6	5	84	10	6
- dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską	71	20	9	72	18	10
- współpracują z rodzicami uczniów	62	28	11	68	23	9
- zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	68	26	6	58	32	10
- uczą samodzielnego myślenia	50	40	10	57	33	10
- rozwijają zainteresowania	55	36	10	57	33	10
- uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny	62	27	9	52	37	11
- dbają o rozwój fizyczny uczniów	48	46	6	50	42	8
- uczą współpracy, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	34	52	14	41	44	15
- przygotowują do życia w rodzinie	34	54	12	37	49	14
- zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną	46	45	9	37	53	10
- zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą	32	58	10	36	54	10
- przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu swojego środowiska społecznego	36	49	14	35	50	15
- uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	29	61	10	34	54	13
- przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju	30	52	18	29	54	17
- zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych*	-	-	-	28	61	11

Połączono odpowiedzi zdecydowanie i raczej tak oraz zdecydowanie i raczej nie. * W kwietniu '98 nie pytaliśmy o to, czy szkoły zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk.

Niemal powszechna zgoda panuje co do tego, że polska szkoła gwarantuje uczniom wychowanie religijne. Zdecydowana większość badanych zwraca także uwagę na wykwalifikowaną kadrę nauczycielską oraz współpracę szkół z rodzicami. Prawie trzy piąte ankietowanych uważa, że szkoła zapewnia uczniom wysoki poziom wiedzy, uczy samodzielnego myślenia oraz rozwija zainteresowania, co drugi zaś jest zdania, że uczy patriotyzmu, a także dba o rozwój fizyczny uczniów (ostatnie dwie kwestie budzą jednak większe kontrowersje - odpowiednio: 37% i 42% negatywnych opinii).

Można więc uznać, że pozytywne opinie przeważają w wielu sprawach kluczowych dla oceny systemu szkolnictwa. Należy do nich przede wszystkim tworzenie uczniom warunków do wszechstronnego rozwoju: intelektualnego (zapewnienie wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej, wysokiego poziomu wiedzy uczniów, kształtowania samodzielności myślenia, zainteresowań), duchowego (zapewnienie wychowania religijnego i patriotycznego) oraz fizycznego. Równie pozytywnie postrzegana jest, tak ważna dla prawidłowego funkcjonowania oświaty, współpraca szkół z rodzicami uczniów.

Znacznie bardziej krytycznie oceniane są inne istotne funkcje szkoły. W jednej kwestii, dotyczącej kształtowania przez szkoły umiejętności współdziałania przy rozwiązywaniu problemów, opinie są podzielone, natomiast w pozostałych sprawach przeważają negatywne oceny. Dotyczą one opiekuńczych funkcji szkoły - opieki zdrowotnej nad uczniami, zapewnienia im bezpieczeństwa, ochrony przed narkomanią i przemocą, a także praktycznego przygotowania do życia, tzn. przygotowania do radzenia sobie z problemami, jakie niesie dzisiejsza rzeczywistość czy życie rodzinne. Bardzo krytycznie oceniane są też szkoły pod względem poziomu przygotowania młodego pokolenia do aktywnego uczestnictwa w życiu swojego środowiska oraz w życiu społecznym i politycznym kraju. Niewątpliwie najczęściej zastrzeżeń budzi jednak sprawa zapewnienia młodzieży z różnych środowisk społecznych równego startu życiowego - dwie trzecie badanych uważa, że polskie szkoły nie wywiązują się z tego zadania.

Oceny szczegółowe, podobnie jak ocena ogólna, zależą przede wszystkim od poziomu wykształcenia respondentów. Im lepiej są wykształceni, tym częściej wyrażają negatywną opinię - prawidłowość ta dotyczy niemal wszystkich ocenianych dziedzin szkolnictwa. Ludzie

gorzej wykształceni są wprawdzie mniej krytyczni, ale wiąże się to z brakiem kompetencji - znacznie częściej niż inni nie potrafią udzielić merytorycznej odpowiedzi na omawiane tematy. Negatywną ocenę wywiązywania się szkół ze swoich zadań najczęściej odnotowujemy w środowisku mieszkańców wielkich miast. W dwóch sprawach jednak co najmniej równie krytyczni są mieszkańcy małych miast - dotyczy to zapewnienia przez szkoły wysokiego poziomu wiedzy oraz równego startu młodzieży z różnych środowisk społecznych. Respondenci z miast liczących poniżej 20 tys. mieszkańców w zdecydowanej większości (72%) uważają, że szkoła nie wyrównuje szans życiowych. Szczególnie krytyczni są rolnicy, wśród których cztery piąte (80%) ma negatywny pogląd w tej sprawie, a tylko niespełna jedna szósta (16%) jest zdania, że szkoły zapewniają równy start młodzieży z różnych środowisk społecznych. Na tle innych grup rolnicy wyróżniają się jednak pozytywnym spojrzeniem na wypełnianie przez szkoły większości swoich zadań; wysoki poziom aprobaty cechuje też ogół mieszkańców wsi. Wynika z tego, że opisany wcześniej krytycyzm rolników, przejawiający się w negatywnych ogólnych ocenach szkolnictwa i reformy, wiąże się przede wszystkim z przekonaniem, że szkoła nie wyrównuje szans życiowych uczniów, co w przypadku dzieci i młodzieży ze wsi ma szczególne znaczenie.

Należy podkreślić, że bardziej pozytywny obraz edukacji mają badani stykający się na co dzień z życiem szkół (w ich rodzinie, gospodarstwie domowym są uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół średnich lub zawodowych), niż ci, którzy nie mają takich doświadczeń i w związku z tym są gorzej poinformowani (osoby te częściej wybierają odpowiedź *trudno powiedzieć*). W jedenastu sprawach - na szesnaście podlegających ocenie - respondenci znający problemy szkół lepiej niż pozostali oceniają wypełnianie przez nie swoich zadań. Jedynie w pięciu kwestiach opinie obu porównywanych grup prawie się nie różnią - badani są zgodni co do tego, że szkoły zapewniają wykwalifikowaną kadrę nauczycielską oraz wysoki poziom wiedzy; krytycznie natomiast oceniają to, jak szkoły przygotowują uczniów do uczestnictwa w społeczeństwie obywatelskim (w życiu swojego środowiska, w życiu społecznym i politycznym kraju), a także do radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie.

Tabela 4

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Wskazania ankietowanych, w których gospodarstwach domowych:					
	są uczniowie* N=461			nie ma uczniów N=588		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach					
- zapewniają uczniom wychowanie religijne	90	8	1	78	12	10
- dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską	74	20	6	70	16	13
- współpracują z rodzicami uczniów	73	24	3	64	22	14
- uczą samodzielnego myślenia	64	30	6	51	36	13
- rozwijają zainteresowania	61	35	4	54	32	15
- uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny	59	33	8	47	40	13
- zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	58	36	6	57	29	14
- dbają o rozwój fizyczny uczniów	55	41	4	46	42	11
- uczą współpracy, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	47	42	11	36	45	19
- przygotowują do życia w rodzinie	41	49	10	33	49	18
- zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną	41	53	5	34	53	13
- zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą	41	53	6	31	56	13
- przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu swojego środowiska społecznego	37	52	11	34	48	18
- uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	36	56	8	32	52	16
- przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju	31	56	13	28	52	20
- zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych	32	59	9	24	63	13
Połączono odpowiedzi <i>zdecydowanie i raczej tak</i> oraz <i>zdecydowanie i raczej nie</i> . * Uczęszczający do szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły średniej lub zawodowej.						

Pytanie o to, w jakim stopniu szkoła wywiązuje się ze swoich zadań, zadaliśmy dwukrotnie: w kwietniu '98, jeszcze przed wprowadzeniem reformy do szkół, oraz obecnie - po czterech semestrach doświadczeń związanych z reformą. Co wynika z porównania wyników obu sondaży?

W stosunku do kwietnia '98 w czterech ocenianych dziedzinach odnotowujemy **pogorszenie opinii**. Obecnie badani bardziej krytycznie oceniają rolę szkoły w kształtowaniu poziomu wiedzy uczniów, wychowania patriotycznego i religijnego oraz w zapewnieniu opieki zdrowotnej uczniom. **Poprawa opinii** widoczna jest natomiast w pięciu dziedzinach dotyczących kształtowania w młodym pokoleniu umiejętności współpracy przy rozwiązywaniu problemów oraz samodzielnego myślenia i radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie. Lepiej oceniane jest także bezpieczeństwo, ochrona uczniów przed narkomanią i przemocą. Pozostałe **opinie od trzech lat pozostają stabilne**. Respondenci nadal są przekonani, że polskie szkoły dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską oraz rozwijają zainteresowania uczniów. Utrzymuje się jednak także krytyczna ocena tego, jak przygotowują do życia w rodzinie oraz do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym swojego środowiska i kraju.

SZKOŁA NA TLE INNYCH INSTYTUCJI, KTÓRE KSZTAŁCĄ I WYCHOWUJĄ

Ankietowanym zadaliśmy dodatkowo dwa pytania kontrolne, które w szerszym kontekście ujmują problem wywiązywania się szkół z zadań edukacyjnych i wychowawczych. Interesowało nas, jak wypada szkoła na tle innych instytucji, które mogą mieć wpływ na kształcenie i wychowanie młodego pokolenia.

Zdaniem badanych, szkoła jest niewątpliwym liderem w dziedzinie kształcenia - przekonanie, że to nauczyciele mają duży wpływ na poziom wiedzy dzieci i młodzieży, jest powszechne (86%). Na drugim miejscu w rankingu najczęściej wskazywanych źródeł wiedzy sytuują się książki, a także - telewizja; zbliżoną pozycję uzyskuje Internet (choć znaczna część respondentów nie potrafi ocenić jego wpływu). Znaczącą, jednak mniejszą rolę, przypisują ankietowani czasopismom młodzieżowym oraz rówieśnikom i rodzicom. Nieco gorzej w tym rankingu wypada radio. Podzielone są natomiast opinie na temat wpływu księży i Kościoła. Pozostałe instytucje poddane ocenie postrzegane są jako słabo oddziałujące na poziom wiedzy dzieci i młodzieży (przewaga opinii, że mają mały wpływ). Należą do nich:

harcerstwo, domy kultury i kluby młodzieżowe oraz kino (o których jednak znaczna część badanych nie ma wyrobionej opinii). Zdecydowanie najniższą pozycję w tym rankingu zajmują dziadkowie.

Tabela 5

W dzisiejszych czasach młodzi ludzie kształcąc się korzystają z różnych źródeł wiedzy. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie [. . .] mają duży czy raczej mały wpływ na poziom wiedzy dzieci i młodzieży?			
	Duży	Mały	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- nauczyciele	86	12	3
- książki	72	24	5
- telewizja	72	25	3
- Internet	69	17	14
- rówieśnicy, koledzy, przyjaciele	59	33	8
- czasopisma młodzieżowe	58	32	10
- rodzice	58	38	4
- radio	53	41	6
- księża, katecheci, Kościół	47	45	8
- harcerstwo	39	48	14
- domy kultury, kluby młodzieżowe	38	49	13
- kino	36	52	12
- dziadkowie	30	65	6
Połączono odpowiedzi <i>zdecydowanie i raczej tak</i> oraz <i>zdecydowanie i raczej nie</i> .			

Badania wykazały, że uszeregowanie instytucji i osób pod względem oddziaływania na wiedzę dzieci i młodzieży nie pokrywa się z uszeregowaniem według kryterium wpływu na wychowanie. Np. funkcja przekazywania wiedzy przez szkołę oceniana jest znacznie lepiej niż jej funkcja wychowawcza. Nauczyciele znaleźli się dopiero na czwartym miejscu wśród instytucji mających wpływ na wychowanie uczniów. Pierwsze miejsce w tym rankingu zajmują rodzice, drugie i trzecie - telewizja oraz rówieśnicy. W porównaniu z nauczycielami mniejsze znaczenie mają czasopisma młodzieżowe oraz Internet, a także równorzędnie oceniane dyskoteki i książki. Podobnie postrzegany jest wychowawczy wpływ księży oraz dziadków. Najmniejsze znaczenie (przewaga opinii, że mają mały wpływ) przypisują ankietowani harcerstwu, domom kultury i klubom młodzieżowym oraz kinu.

Tabela 6

Wychowanie młodego człowieka podlega różnym wpływom. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie [. . .] mają duży czy raczej mały wpływ na wychowanie dzieci i młodzieży?			
	Duży	Mały	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- rodzice	82	16	2
- telewizja	77	20	4
- rówieśnicy, koledzy, przyjaciele	76	21	4
- nauczyciele	68	30	3
- czasopisma młodzieżowe	61	31	8
- Internet	59	27	14
- dyskoteki	56	37	7
- książki	56	39	5
- dziadkowie	53	43	4
- księża, katecheci, Kościół	52	44	4
- radio	49	44	6
- harcerstwo	41	48	11
- domy kultury, kluby młodzieżowe	39	50	11
- kino	39	52	9
Połączono odpowiedzi <i>zdecydowanie i raczej tak</i> oraz <i>zdecydowanie i raczej nie</i> .			

W ostatnich trzech latach w naszym społeczeństwie nasiliła się negatywna ogólna ocena polskiego szkolnictwa, utrzymuje się także znaczny krytycyzm w stosunku do reformy edukacji. Okazuje się jednak, że szkolnictwo i reforma lepiej wypadają w świetle szczegółowych ocen dotyczących wybranych dziedzin funkcjonowania szkół.

Ankietowani uważają, że szkoły stwarzają dzieciom i młodzieży warunki do rozwoju intelektualnego (zapewniają wykwalifikowaną kadrę nauczycielską, wysoki poziom wiedzy uczniów, kształtowanie samodzielnego myślenia i zainteresowań), duchowego (zapewniają wychowanie religijne i patriotyczne) oraz fizycznego. Gwarantują też rodzicom możliwość wpływu na sprawy szkoły. Znacznie gorzej jednak wywiązują się ze swoich obowiązków opiekuńczych wobec uczniów (opieka zdrowotna, bezpieczeństwo osobiste, ochrona przed narkomanią i przemocą). Nie przygotowują też uczniów w wystarczającym stopniu do życia w rodzinie, do radzenia sobie problemami, jakie niesie współczesne życie. Nie zapewniają im ponadto odpowiedniego wychowania obywatelskiego, tzn. nie kształtują kompetencji potrzebnych do aktywnego uczestnictwa w życiu swojego środowiska, a także w życiu społecznym i politycznym kraju. Przede wszystkim jednak nie zmniejszają zróżnicowań społecznych, nie wyrównują szans życiowych dzieci i młodzieży z różnych środowisk.

W porównaniu z okresem sprzed reformy (kwiecień '98) obecnie badani bardziej krytycznie oceniają wypełnianie przez szkoły takich zadań, jak: zapewnienie uczniom wysokiego poziomu wiedzy, wychowanie patriotyczne i religijne oraz opieka zdrowotna. Poprawiły się natomiast opinie na temat kształtowania przez szkoły umiejętności współpracy przy rozwiązywaniu problemów oraz samodzielnego myślenia i radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie. Lepiej oceniane jest także bezpieczeństwo, ochrona uczniów przed narkomanią i przemocą. Pozostałe opinie pozostają od trzech lat stabilne. Respondenci nadal są przekonani, że polskie szkoły dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską oraz rozwijają zainteresowania uczniów. Nie zmieniła się też krytyczna ocena przygotowania młodzieży do życia w rodzinie oraz do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym swojego środowiska i kraju.

Opracowała

Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy polski system szkolnictwa ocenia Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, jako:

(%)

	dobry	zły	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	42	15	1051
Płeć				
Mężczyźni	46	41	13	498
Kobiety	40	43	17	553
Wiek				
18-24 lat	50	44	6	150
25-34	52	39	9	185
35-44	45	45	10	196
45-54	42	46	11	224
55-64	34	44	22	119
65 lat i więcej	31	32	37	177
Miejsce zamieszkania				
Wies	45	37	18	387
Miasto do 20 tys.	37	48	15	107
20-100 tys.	45	41	14	207
101-500 tys.	42	45	12	202
501 tys. i więcej mieszk.	40	46	14	147
Wykształcenie				
Podstawowe	43	28	29	280
Zasadnicze zawodowe	46	43	11	272
Średnie	42	48	10	371
Wyższe	39	50	11	128
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	41	52	7	83
Prac. umysł. niż. szczebla	36	52	12	85
Pracownicy fiz.- umysł.	46	40	14	82
Robotnicy wykwalifikowani	50	41	9	111
Robotnicy niewykwalifik.	62	27	11	28
Rolnicy	41	50	8	46
Pracujący na własny rach.	41	48	11	41
Bierni zawodowo				
Renciści	35	37	28	134
Emeryci	34	38	28	200
Uczniowie i studenci	48	48	4	74
Bezrobotni	53	37	10	113
Gospodynie domowe i inni	55	38	7	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	39	49	12	191
społce właścicieli				
prywatnych i państwa	44	43	13	83
sekt. pryw. poza rolnict.	49	42	9	180
prywatnym gosp. rolnym	34	49	17	58
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	50	39	11	138
276-399	35	51	14	105
400-549	47	38	15	218
550-799	32	47	22	148
Powyżej 799 zł	43	45	12	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	42	43	16	365
Średnie	43	40	17	476
Dobre	45	44	11	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	37	33	30	68
Raz w tygodniu	48	36	16	556
1-2 razy w miesiącu	43	46	11	164
Kilka razy w roku	37	48	14	174
W ogóle nie uczestniczy	28	61	11	86
Poglądy polityczne				
Lewica	39	51	10	350
Centrum	41	45	14	255
Prawica	50	35	15	226
Trudno powiedzieć	43	30	26	218

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie szkolnictwo funkcjonuje lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?
(%)

	Lepiej	Ani lepiej, ani gorzej	Gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	25	38	19	1051
Płeć					
Meżczyźni	19	25	37	18	498
Kobiety	17	24	39	20	553
Wiek					
18-24 lat	24	30	31	14	150
25-34	22	28	37	13	185
35-44	20	27	41	12	196
45-54	16	24	46	14	224
55-64	16	25	38	21	119
65 lat i więcej	12	13	30	45	177
Miejsce zamieszkania					
Wies	21	24	35	20	387
Miasto do 20 tys.	15	26	43	16	107
20-100 tys.	20	21	39	20	207
101-500 tys.	15	31	33	21	202
501 tys.i więcej mieszk.	16	21	45	18	147
Wykształcenie					
Podstawowe	20	18	29	33	280
Zasadnicze zawodowe	20	26	37	17	272
Średnie	18	28	41	13	371
Wysze	12	26	50	12	128
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	17	24	51	8	83
Prac.umysł.niz.szczebla	11	28	44	16	85
Pracownicy fiz.-umysł.	24	29	37	11	82
Robotnicy wykwalifikowani	15	36	33	15	111
Robotnicy niewykwalifik.	38	26	20	15	28
Rolnicy	19	21	53	7	46
Pracujący na własny rach.	29	21	44	7	41
Bierni zawodowo					
Renciści	18	20	34	27	134
Emeryci	12	18	34	35	200
Uczniowie i studenci	21	26	41	13	74
Bezrobotni	27	27	32	14	113
Gospodynie domowe i inni	11	25	40	24	52
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	16	25	46	14	191
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	24	31	30	15	83
sekt. pryw. poza rolnict.	21	28	38	13	180
prywatnym gosp. rolnym	10	25	53	11	58
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	24	22	42	12	138
276-399	12	28	46	14	105
400-549	19	24	41	16	218
550-799	17	22	35	26	148
Powyżej 799 zł	17	23	44	16	206
Ocena własnych war. mater.					
Złe	18	22	42	18	365
Średnie	16	27	36	21	476
Dobre	24	22	36	18	208
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	15	21	32	32	68
Raz w tygodniu	20	25	35	20	556
1-2 razy w miesiącu	18	26	37	19	164
Kilka razy w roku	19	26	42	14	174
W ogóle nie uczestniczy	11	19	55	15	86
Poglądy polityczne					
Lewica	11	23	55	11	350
Centrum	19	28	36	17	255
Prawica	25	28	27	21	226
Trudno powiedzieć	23	20	24	32	218

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół współpracują z rodzicami uczniów?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	68	23	9	1049
Płeć				
Mężczyźni	68	23	10	496
Kobiety	68	23	9	553
Wiek				
18-24 lat	75	24	2	150
25-34	68	28	4	185
35-44	68	25	6	195
45-54	70	21	9	224
55-64	70	21	9	119
65 lat i więcej	58	16	25	176
Miejsce zamieszkania				
Wies	77	14	9	387
Miasto do 20 tys.	61	31	9	107
20-100 tys.	67	23	10	207
101-500 tys.	68	21	11	201
501 tys. i więcej mieszk.	52	41	8	147
Wykształcenie				
Podstawowe	67	16	17	280
Zasadnicze zawodowe	74	19	7	272
Średnie	65	27	8	369
Wyższe	64	33	3	128
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	68	32	0	83
Prac. umysł. niez. szczebla	71	22	7	85
Pracownicy fiz.-umysł.	67	27	7	82
Robotnicy wykwalifikowani	75	20	5	111
Robotnicy niewykwalifik.	79	16	5	28
Rolnicy	86	12	2	46
Pracujący na własny rach.	56	37	7	41
Bierni zawodowo				
Renciści	62	18	20	134
Emeryci	63	19	19	199
Uczniowie i studenci	65	33	1	74
Bezrobotni	71	24	5	113
Gospodynie domowe i inni	72	21	7	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	69	24	7	191
społce właścicieli	71	25	3	83
prywatnych i państwa	66	28	6	180
sekt. pryw. poza rolnict.	79	14	7	58
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	73	22	5	138
276-399	72	25	3	105
400-549	76	17	7	218
550-799	60	22	18	148
Powżej 799 zł	62	29	9	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	68	22	10	364
Średnie	66	23	10	475
Dobre	73	22	6	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	72	21	7	67
Raz w tygodniu	72	19	9	556
1-2 razy w miesiącu	66	24	10	164
Kilka razy w roku	64	27	9	174
W ogóle nie uczestniczy	52	35	13	86
Poglądy polityczne				
Lewica	69	23	8	350
Centrum	66	27	7	255
Prawica	67	25	8	224
Trudno powiedzieć	70	14	16	218

Tabela 4. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół
zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	32	10	1050
Płeć				
Mężczyźni	57	34	9	497
Kobiety	59	30	11	553
Wiek				
18-24 lat	60	35	5	150
25-34	62	34	4	185
35-44	60	30	10	195
45-54	56	38	6	224
55-64	53	33	14	119
65 lat i więcej	55	20	24	177
Miejsce zamieszkania				
Wies	60	30	11	387
Miasto do 20 tys.	53	37	10	107
20-100 tys.	57	30	13	207
101-500 tys.	61	31	8	202
501 tys. i więcej mieszk.	54	39	7	147
Wykształcenie				
Podstawowe	57	24	19	280
Zasadnicze zawodowe	63	29	8	272
Średnie	53	39	8	370
Wyższe	62	36	2	128
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	58	40	2	83
Prac. umysł. niż. szczebla	54	39	7	85
Pracownicy fiz.-umysł.	52	41	7	82
Robotnicy wykwalifikowani	60	33	7	111
Robotnicy niewykwalifik.	73	16	11	28
Rolnicy	69	27	3	46
Pracujący na własny rach.	58	36	6	41
Bierni zawodowo				
Renciści	49	31	20	134
Emeryci	53	26	20	200
Uczniowie i studenci	53	44	4	74
Bezrobotni	70	24	6	113
Gospodynie domowe i inni	70	28	2	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	55	37	7	191
społec. właścicieli	61	34	4	83
prywatnych i państwa	58	36	6	180
sekt. pryw. poza rolnict.	61	31	9	58
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	62	28	11	138
276-399	58	35	7	105
400-549	59	31	10	218
550-799	46	38	15	148
Powyżej 799 zł	56	38	7	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	55	34	11	364
Średnie	59	30	11	476
Dobre	60	33	7	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	52	32	16	68
Raz w tygodniu	62	27	11	556
1-2 razy w miesiącu	59	34	7	164
Kilka razy w roku	50	40	10	174
W ogóle nie uczestniczy	46	46	8	86
Poglądy polityczne				
Lewica	55	40	6	350
Centrum	57	33	10	255
Prawica	59	31	10	226
Trudno powiedzieć	62	21	17	218

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół dbają o rozwój fizyczny uczniów?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	50	42	8	1050
Płeć				
Mężczyźni	49	43	8	497
Kobiety	51	41	8	553
Wiek				
18-24 lat	58	39	3	150
25-34	57	41	2	185
35-44	49	46	5	195
45-54	47	46	7	224
55-64	50	43	7	119
65 lat i więcej	42	33	25	177
Miejsce zamieszkania				
Wies	59	31	9	387
Miasto do 20 tys.	46	49	5	107
20-100 tys.	46	43	12	207
101-500 tys.	50	45	5	202
501 tys. i więcej mieszk.	36	58	6	147
Wykształcenie				
Podstawowe	55	27	18	280
Zasadnicze zawodowe	56	30	8	272
Średnie	47	50	4	370
Wyższe	36	62	2	128
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	38	62	1	83
Prac. umysł. niż. szczebla	40	56	4	85
Pracownicy fiz.-umysł.	62	36	2	82
Robotnicy wykwalifikowani	52	39	8	111
Robotnicy niewykwalifik.	63	28	9	28
Rolnicy	52	46	2	46
Pracujący na własny rach.	45	54	1	41
Bierni zawodowo				
Renciści	45	38	17	134
Emeryci	45	38	17	200
Uczniowie i studenci	57	39	4	74
Bezrobotni	63	35	3	113
Gospodynie domowe i inni	56	39	5	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	48	44	8	191
społce właścicieli				
prywatnych i państwa	48	50	2	83
sekt. pryw. poza rolnict.	50	47	3	180
prywatnym gosp. rolnym	47	48	5	58
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	58	36	5	138
276-399	48	47	6	105
400-549	56	36	9	218
550-799	44	43	13	148
Powyżej 799 zł	39	55	6	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	52	39	8	364
Średnie	48	43	9	476
Dobre	51	43	6	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	57	25	18	68
Raz w tygodniu	53	39	8	556
1-2 razy w miesiącu	50	44	6	164
Kilka razy w roku	47	45	9	174
W ogóle nie uczestniczy	34	60	7	86
Poglądy polityczne				
Lewica	49	46	5	350
Centrum	48	44	8	255
Prawica	48	47	5	226
Trudno powiedzieć	57	26	17	218

Tabela 6. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół
przygotowują do życia w rodzinie?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	49	14	1049
Płeć				
Mężczyźni	35	51	15	496
Kobiety	39	48	14	553
Wiek				
18-24 lat	37	57	5	150
25-34	37	53	10	185
35-44	42	46	12	195
45-54	32	57	11	224
55-64	40	44	16	119
65 lat i więcej	33	35	32	176
Miejsce zamieszkania				
Wies	46	38	16	387
Miasto do 20 tys.	42	48	10	107
20-100 tys.	32	52	16	207
101-500 tys.	30	59	12	201
501 tys. i więcej mieszk.	25	63	12	147
Wykształcenie				
Podstawowe	39	35	26	280
Zasadnicze zawodowe	46	42	12	272
Średnie	32	59	9	369
Wyższe	26	67	7	128
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	27	68	5	83
Prac. umysł. i fiz. szczebla	20	70	9	85
Pracownicy fiz. i umysł.	43	50	8	82
Robotnicy wykwalifikowani	41	48	10	111
Robotnicy niewykwalifik.	69	21	9	28
Rolnicy	42	50	7	46
Pracujący na własny rach.	38	53	9	41
Bierni zawodowo				
Renciści	42	35	23	134
Emeryci	33	40	26	199
Uczniowie i studenci	29	64	7	74
Bezrobotni	40	45	15	113
Gospodynie domowe i inni	41	55	5	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	35	54	11	191
społec. właścicieli	36	57	7	83
prywatnych i państwa	38	55	8	180
sekt. pryw. poza rolnict.	34	50	16	58
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	49	41	10	138
276-399	44	43	13	105
400-549	41	46	13	218
550-799	32	49	19	148
Powyżej 799 zł	30	58	12	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	39	47	14	364
Średnie	35	49	16	475
Dobre	36	53	11	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	40	19	67
Raz w tygodniu	42	44	15	556
1-2 razy w miesiącu	37	51	13	164
Kilka razy w roku	29	57	14	174
W ogóle nie uczestniczy	17	73	11	86
Poglądy polityczne				
Lewica	33	55	12	350
Centrum	38	48	14	255
Prawica	38	51	11	224
Trudno powiedzieć	40	38	21	218

Tabela 7. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	53	10	1049
Płeć				
Mężczyźni	37	54	9	496
Kobiety	37	52	10	553
Wiek				
18-24 lat	54	44	2	150
25-34	32	62	6	185
35-44	36	60	4	195
45-54	36	57	7	224
55-64	42	48	10	119
65 lat i więcej	27	42	31	176
Miejsce zamieszkania				
Wies	52	37	11	387
Miasto do 20 tys.	30	63	7	107
20-100 tys.	31	57	12	207
101-500 tys.	26	67	7	201
501 tys. i więcej mieszk.	26	66	8	147
Wykształcenie				
Podstawowe	40	39	21	280
Zasadnicze zawodowe	43	49	9	272
Średnie	33	62	5	369
Wyższe	28	67	4	128
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	28	69	3	83
Prac. umysł. i fiz. szczebla	31	65	4	85
Pracownicy fiz. i umysł.	36	59	5	82
Robotnicy wykwalifikowani	37	57	6	111
Robotnicy niewykwalifik.	69	26	5	28
Rolnicy	53	42	5	46
Pracujący na własny rach.	32	66	3	41
Bierni zawodowo				
Renciści	33	48	19	134
Emeryci	33	45	23	199
Uczniowie i studenci	52	44	3	74
Bezrobotni	39	56	5	113
Gospodynie domowe i inni	35	62	3	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	36	57	7	191
społec. właścicieli	31	67	3	83
prywatnych i państwa	35	61	4	180
sekt. prywat. poza rolnict.	47	45	7	58
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	43	50	7	138
276-399	41	53	6	105
400-549	38	54	7	218
550-799	28	54	18	148
Powyżej 799 zł	27	64	9	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	36	55	9	364
Średnie	37	51	12	475
Dobre	39	54	7	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	51	38	11	67
Raz w tygodniu	43	46	11	556
1-2 razy w miesiącu	32	60	8	164
Kilka razy w roku	27	66	7	174
W ogóle nie uczestniczy	20	70	10	86
Poglądy polityczne				
Lewica	33	62	5	350
Centrum	36	55	10	255
Prawica	40	51	9	224
Trudno powiedzieć	41	41	19	218

Tabela 8. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu swojego środowiska społecznego?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	35	50	15	1049
Płeć				
Mężczyźni	33	54	13	496
Kobiety	37	46	17	553
Wiek				
18-24 lat	38	56	6	150
25-34	37	56	7	185
35-44	33	53	14	195
45-54	35	50	14	224
55-64	37	44	19	119
65 lat i więcej	32	37	32	176
Miejsce zamieszkania				
Wies	40	42	18	387
Miasto do 20 tys.	31	58	11	107
20-100 tys.	30	53	18	207
101-500 tys.	37	48	14	201
501 tys. i więcej mieszk.	29	62	9	147
Wykształcenie				
Podstawowe	37	38	25	280
Zasadnicze zawodowe	42	43	16	272
Średnie	31	58	11	369
Wyższe	28	66	6	128
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	33	59	8	83
Prac.umysł.niz.szczębla	17	69	14	85
Pracownicy fiz.-umysł.	41	50	9	82
Robotnicy wykwalifikowani	37	54	9	111
Robotnicy niewykwalifik.	58	28	14	28
Rolnicy	33	59	7	46
Pracujący na własny rach.	40	52	8	41
Bierni zawodowo				
Rencisci	36	40	24	134
Emeryci	35	39	27	199
Uczniowie i studenci	31	61	8	74
Bezrobotni	40	46	15	113
Gospodynie domowe i inni	36	55	9	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	35	53	12	191
społce właścicieli				
prywatnych i państwa	26	63	11	83
sekt. pryw. poza rolnict.	37	54	9	180
prywatnym gosp. rolnym	26	54	20	58
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	44	47	9	138
276-399	43	45	12	105
400-549	30	55	15	218
550-799	29	48	23	148
Powyżej 799 zł	32	56	11	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	35	49	16	364
Średnie	34	49	17	475
Dobre	38	51	11	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	46	35	19	67
Raz w tygodniu	39	44	17	556
1-2 razy w miesiącu	32	57	11	164
Kilka razy w roku	29	56	14	174
W ogóle nie uczestniczy	21	66	12	86
Poglądy polityczne				
Lewica	36	54	10	350
Centrum	31	54	15	255
Prawica	37	52	11	224
Trudno powiedzieć	36	36	28	218

Tabela 9. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	34	54	13	1049
Płeć				
Mężczyźni	30	58	12	496
Kobiety	37	49	14	553
Wiek				
18-24 lat	31	65	4	150
25-34	36	57	7	185
35-44	33	58	9	195
45-54	34	58	8	224
55-64	38	43	20	119
65 lat i więcej	32	37	31	176
Miejsce zamieszkania				
Wies	40	46	15	387
Miasto do 20 tys.	28	60	12	107
20-100 tys.	34	54	12	207
101-500 tys.	30	56	14	201
501 tys. i więcej mieszk.	26	67	7	147
Wykształcenie				
Podstawowe	36	38	26	280
Zasadnicze zawodowe	39	52	9	272
Średnie	31	61	8	369
Wyższe	24	69	7	128
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	30	64	6	83
Prac.umysł.niz.szczębla	20	72	8	85
Pracownicy fiz.-umysł.	36	58	7	82
Robotnicy wykwalifikowani	39	56	5	111
Robotnicy niewykwalifik.	57	33	9	28
Rolnicy	30	59	11	46
Pracujący na własny rach.	27	71	3	41
Bierni zawodowo				
Renciści	34	44	22	134
Emeryci	34	41	25	199
Uczniowie i studenci	25	71	4	74
Bezrobotni	43	46	11	113
Gospodynie domowe i inni	37	54	9	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	30	61	9	191
społce właścicieli				
prywatnych i państwa	28	61	11	83
sekt. pryw. poza rolnict.	36	62	3	180
prywatnym gosp. rolnym	19	63	17	58
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	40	50	10	138
276-399	44	49	7	105
400-549	36	52	12	218
550-799	31	50	19	148
Powyżej 799 zł	26	61	13	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	35	54	12	364
Średnie	33	53	14	475
Dobre	33	54	13	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	37	44	19	67
Raz w tygodniu	39	47	14	556
1-2 razy w miesiącu	30	59	11	164
Kilka razy w roku	27	62	11	174
W ogóle nie uczestniczy	20	72	8	86
Poglądy polityczne				
Lewica	34	58	8	350
Centrum	32	57	11	255
Prawica	33	55	12	224
Trudno powiedzieć	36	40	23	218

Tabela 10. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	28	61	11	1049
Płeć				
Mężczyźni	24	65	11	496
Kobiety	31	57	12	553
Wiek				
18-24 lat	38	56	6	150
25-34	28	66	6	185
35-44	25	67	9	195
45-54	28	65	7	224
55-64	24	61	15	119
65 lat i więcej	24	48	28	176
Miejsce zamieszkania				
Wies	30	57	13	387
Miasto do 20 tys.	20	72	8	107
20-100 tys.	29	58	13	207
101-500 tys.	27	63	10	201
501 tys. i więcej mieszk.	26	66	8	147
Wykształcenie				
Podstawowe	31	47	22	280
Zasadnicze zawodowe	28	60	12	272
Średnie	26	69	5	369
Wyższe	24	71	6	128
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	29	69	2	83
Prac.umysł.niz.szczębla	24	70	6	85
Pracownicy fiz.-umysł.	27	68	5	82
Robotnicy wykwalifikowani	22	68	10	111
Robotnicy niewykwalifik.	47	38	15	28
Rolnicy	16	80	4	46
Pracujący na własny rach.	30	59	11	41
Bierni zawodowo				
Rencisci	25	54	21	134
Emeryci	23	55	22	199
Uczniowie i studenci	43	55	3	74
Bezrobotni	39	55	7	113
Gospodynie domowe i inni	24	69	8	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	26	65	8	191
społce właścicieli				
prywatnych i państwa	22	69	10	83
sekt. pryw. poza rolnict.	27	66	6	180
prywatnym gosp. rolnym	13	79	8	58
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	33	58	9	138
276-399	26	66	8	105
400-549	22	67	10	218
550-799	22	58	20	148
Powyżej 799 zł	27	67	6	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	27	64	10	364
Średnie	27	58	15	475
Dobre	30	63	7	208
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	36	53	11	67
Raz w tygodniu	28	58	13	556
1-2 razy w miesiącu	25	67	8	164
Kilka razy w roku	25	64	11	174
W ogóle nie uczestniczy	28	65	8	86
Poglądy polityczne				
Lewica	20	72	8	350
Centrum	33	57	10	255
Prawica	28	64	8	224
Trudno powiedzieć	33	45	22	218